

ਹਰਿ: ਅੱ ਆਸ਼ਮ

ਸਾਂਚਾ ਲਿਤ

ਨਿਜੁਲਾਈ ਸਮਾਰਕ

ਬਾਲਜ੍ਞਾਵਨ

ਧਿਤਾਰ

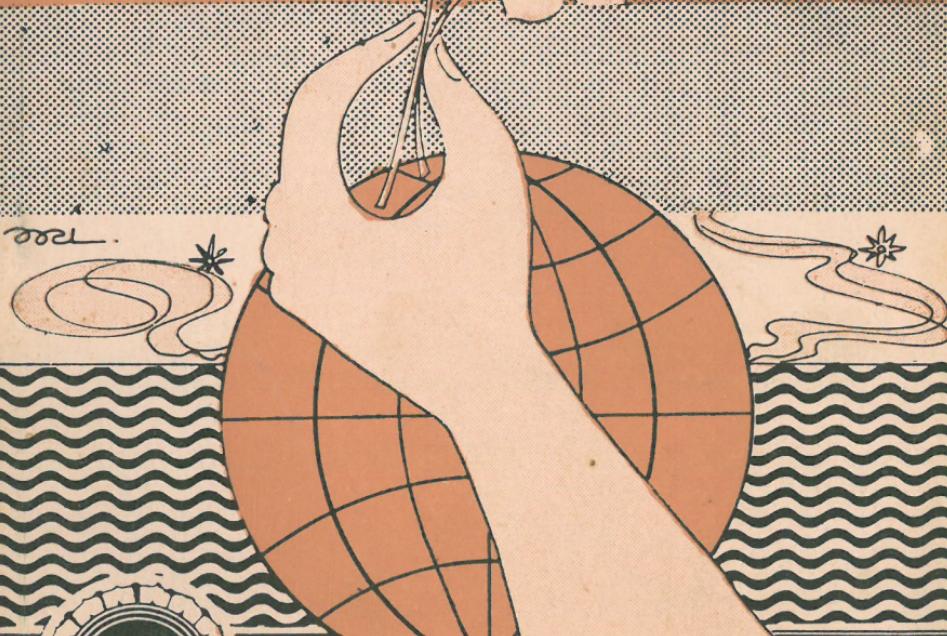
ਯੋਗਨਾ

ਹਰਿ: ਅੱ

ਧਰਤੀਗੀ ਮਹੌਲ

ਮੁਫ਼ਤ ਕਲਾਥੀ

ਪੁਧਰ : ਚੌਥੇ ਮੁੰ

ਹਰਿ: ਅੱ ਆਸ਼ਮ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

હરિઃ ઓ

હરિઃ ઓ આશ્રમ સંચાલિત
ગિજુલાઈ રમારક ખાલજીવન ઘડતર યોજના

પુષ્પ ચૌદ્ધાર

ધરતીની મહેક

લેખક

શ્રી સુકુલભાઈ કલાર્થી

હરિઃ ઓ આશ્રમ પ્રકાશન

● પ્રકારાક :

હરિ: ઉંઘ આશ્રમ, નડિયાદ-૩૮૭૦૦૧

● ① સુદુલ કલાર્થી

● પ્રથમ આવૃત્તિ : જુલાઈ ૧૯૮૩

● પ્રતિ : ૩૦૦૦

● પૃષ્ઠ : ૬ + ૪૮ = ૫૪

● કિંમત : રૂપિયા ૩-૦૦

● પ્રાચિતસ્થાન :

(૧) હરિ: ઉંઘ આશ્રમ, નડિયાદ-૩૮૭૦૦૧

(૨) હરિ: ઉંઘ આશ્રમ, સુરત-૩૮૫૦૦૪

● સુદુકે :

પ્રવીણુચંદ્ર નટવરલાલ ગામી

પ્રણુવ પ્રિન્ટર્સ

૧૧-અ વિજય ડોલોની

સરદાર પટેલ ડોલોની પાસે,

ઉસમાનપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩

● મુખ્યપૃષ્ઠ ડિગ્રાઇન :

શ્રી 'જ્ય' પંચોલી

'નીરજ'

૫, હેમધુવ સોસાયટી

અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭

હરિઃ ઝુ

સમર્પણાંજલિ

ગુજરાત પંચાયતી રાજના ઉદ્યો ઓધાયેથી
થશસ્વીપણે એ વર્ષપર લોકચાહના મેળવીને
નિવૃત્ત થયા બાદ
આશ્રમને જે સમયે એમના જેવા
સનિષ્ઠ, અનુભવી ને આશ્રમના આમવિકાસ કાર્યના જાણકાર
એવા સેવાલાવી સહાયકની તાતી જરૂર હતી
તેવા સમયે
કોઈ અગ્રય નિમિત્તથી
જેએ અમને આપમેળે સામેથી આવી મહયા
અને
અમારા આ કાર્યમાં સહલાગી બની રહીને
અમોને ખૂબ રાહત આપી રહ્યા છે
એવા
શ્રી. દિનકરરાય દોલતરાય પાઠકને
સરનેહ સમર્પણ
હરિઃ ઝુ આશ્રમ
નડિયાદ —નંદુલાંજ
તા. ૨૬-૬-૧૯૮૩

નિવેહન

હરિઃ ઉં આશમે પોતાનાં દાનટ્રુસ્ટો ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટી (આણંદ) ને સને ૧૯૭૨માં સુપ્રત કરેલાં. ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટીએ એનું સફળા સંચાલન ૧૦ વર્ષો સુધી કરીને ગિજુલાઈ સ્મારક બાલજીવન ઘડતર યોજનાનાં ૬ પુસ્તકો (પુષ્પો) પ્રસિદ્ધ કર્યાં. પછીથાં એ કામને પહેંચી વળવું શક્ય ન લાગતાં એ દાન ટ્રસ્ટની રકમો એમણે આશમને ૧૯૮૨માં પરત કરી. એમણે જે સાથ સહકાર આપ્યો તે બદલ અમે તેમના ખૂબ આભારી છીએ. પૂજ્ય શ્રીમેટાયાએ ગુણું અને ભાવના વિકાસ અર્થે ૪૪ આવાં પ્રકાશનો માટે દાન ટ્રસ્ટો કરેલાં. હવે એ વહીવટ અને જવાબદારી હરિઃ ઉં આશમને સંભાળવાની આવે છે. એટલે ગિજુલાઈ સ્મારક બાલજીવન ઘડતર યોજનાનું આ પુષ્પ ચૌદમું હરિઃ ઉં આશમના પ્રકાશન તરીકે બહાર પાડતાં અમને આનંદ થાબ છે. આશા છે કે ગુણું-ભાવ વિકાસાર્થે અને બાળકોના ઘડતર માટે એ ઉપયોગી સાબિત થશે.

શ્રી. મુકુલલાઈ કલાર્થી બાળકો તથા કિશોર કિશોરીએ માટેના જીવનવિધાયક લેખનકાર્ય માટે સુવિખ્યાત છે. અમારાં આ પ્રકાશનો માટે એમના દિલનો સાથ સહકાર હુંમેશ મળતો આવ્યો છે, એ અમારા માટે ધણા આનંદનો વિષય છે. આ પુસ્તકા ધરતીની મહેક' એમણે ત્વરાથી તૈયાર કરી આપી એ બદલ અમે એમના આભારી છીએ. ગુજરાતભરની તમામ તાલુકા પંચાયતો તથા કેટલીક જિલ્લા પંચાયતો દ્વારા આ પુસ્તકો તહેન ગરીબ નાનાં નાનાં ગામડાં-ઓનાં બાળકોને પણ ઉપલબ્ધ થાય એ પણ એક વિશિષ્ટ ખીના છે;

એ માટે અમે સર્વ તાલુકા પંચાયતોના તથા તે જિલ્લા પંચાયતોના સૂત્રધારોના આલારી છીએ.

શ્રી 'જ્ય' પંચોલીએ મુખપૃષ્ઠ ડિઝાઇન કરી આપી તે બદલ અમે તેમના આલારી છીએ. તથા શ્રી રમેશભાઈ સરૈયાને (પંક્જ પ્રોસેસ સ્ટુડિયો) તો અમે ભૂલી શકીએ જ નહિ. એમના સ્ટુડિયો દારા એઓ સતત અમને વિના મૂલ્યે સુંદર જ્યોતિ બનાવી આપે છે. એમના એવા લક્ઝિતભાવભર્યા માઠા સહકારની ૪૬૨ હરવા અમારી પાસે શહેરે નથી.

પ્રણવ પ્રિન્ટર્સવાળા શ્રી પ્રવીણભાઈ ગામાએ આ અને ખીજાં અનેક પુસ્તકો ખૂબ જડપથી છાપી આપ્યાં તે બદલ અમે આલારી છીએ.

૧-૭-૧૯૮૩

હરિઃ ડૉ આશ્રમ, નડિયાદ.

—નંદુભાઈ
મેનેજિંગ ટ્રેસ્ટી

अनुक्रमिका

१. द्यातु राजकुमार	१
२. वालिया लूटाराने जवनपलटे।	५
३. सुभन्तुं भाप, सरकर्म	१४
४. पारठाने घोताने अनावया	१६
५. अवलोकन करवानी टेव	२२
६. 'हु पथ वाता करते हो'	२८
७. जिनदास शेठनी उदारता	३०
८. कुरसुंचोनुं वचनपालन	३६

દ્વારુ રાજકુમાર

ગુજરાતમાં લીમહેવ નામે રાજ રાજ્ય કરતો હતો.
તે વખતે એક વાર ગુજરાતમાં વરસાદ પડ્યો નહિ.
તેથી લારે ફુકાળ પડ્યો.

એદૂતો રાજને મહેસૂલ આપી શક્યા નહિ.

જે લોકો પાસે માલમિલકૃત હતી, એવા એદૂતોને
રાજસેવકો પાઠણમાં લઈ આવ્યા.

પાઠણ એ રાજધાનીનું નગર હતું.

રાજસેવકોએ તેઓને રાજ લીમહેવ આગળ ઘડા
કર્યા.

એ લોકોને થયું કે, રાજ તેમની બધી માલમિલકૃત
જપ્ત કરી હેશે.

એટલે તેઓ લારે કકળાટ કરવા લાગ્યા.

આ કકળાટ રાજકુમારે સાંભળ્યો.

રાજકુમારનું નામ હતું મૂળરાજ.

રાજકુમાર મૂળરાજ ધણો દ્વારુ હતો.

આ કકળાટ સાંભળીને તેના દિલમાં દ્વા ઉત્પન્ન થઈ.

રાજકુમારની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં.

મૂળરાજને થયું, ‘હું આ લોકોને શી રીતે મદદ
કરું?’

રાજકુમાર મૂળરાજ વોડો જેલવાની કણામાં ખૂબ હાશિયાર હતો.

તેણું પોતાની વોડો જેલવાની કણાથી રાજ સીમ-
હેવને ઘણો જ પ્રસન્ન કર્યો.

રાજ પ્રસન્ન થઈ ને બોલ્યો :

‘બેટા, તારી કુશળતાથી હું ખૂબ ખૂબ રાજ થયો છું.

‘માગ, માગ, જે માગે તે આપું.’

રાજકુમારે વિનયપૂર્વક કહ્યું :

‘પિતાજી, મને એક વસ્તુ માગવાનું’ મન થાય છે.

‘પણું તમે મારી માગેલી વસ્તુ આપી શકશો કે ?

‘એ વિષે મને શંકા રહે છે.

‘તેથી માગતાં સંકોચ થાય છે.’

લીમહેવ હસતો હસતો ઓદ્યો : :

‘હીકરા, એમાં સંકોચ શાનો ?

તારે જે માગવું હોય, તે ખુશીથી માગ.

‘માણું વચન અશેર ન જાય.

‘ઓલ, તારે શું જોઈએ છે ?’

રાજકુમારે રાજને કહ્યું :

‘પિતાજી, તમે ખરેખર પ્રસન્ન થયા હો,

‘તો આ બધા એડૂતોનું મહેસૂલ માફ કરો.’

આ સાંભળીને રાજની આંખમાંથી આનંદનાં આંસુ વહેવા લાગ્યાં.

રાજએ ખુશીથી રાજકુમારની માગણી સ્વીકારી.

સૌ એડૂતોને છોડી મૂક્યા.

બંધનમુક્ત થયેલા એડૂતો રાજકુમાર મૂળરાજની સ્તુતિ કરતા, ખુશ થઈ ઘેર ગયા.

પરંતુ આ બનાવને ત્રીજે દિવસે હુઃખદ ઘટના અનવા પામી.

રાજકુમાર મૂળરાજનું એકાએક મરણ નીપણ્યું !

લોણાં પ્રણાજનો ઓલી ઉઠ્યાં :

‘ખરેખર, મીઠી નજરથી દ્વારુ રાજકુમારના પ્રાણ ગયા !’

ઓને વરસે સારો વરસાદ થયો.

એતરોમાં ધણુંબધું અનાજ પાક્યું ?

બધા લોકો રાજ રાજ થઈ ગયા.

સૌ એકૂતો રાજુખુશીથી ખમણું મહેસૂલ લઈ ને
રાજ પાસે ગયા.

તેઓ નમન કરીને બોલ્યા :

‘મહારાજ, અમે ગયા વરસનું મહેસૂલ પણ આપવા
આવ્યા છીએ.

‘દ્યાળું રાજકુમાર તો આજે નથી.

‘પણ સ્વર્ગમાંથી આ લોઈ ને તેમનો આત્મા આનંદ
પામશો.’

રાજએ ગયા વરસનું મહેસૂલ લેવાની ના પાડી હીધી.

પરંતુ એકૂતોએ ખૂબ આચહુ કર્યો.

રાજએ અને પ્રજાએ આ પ્રેમ-કલહનો નિવેદો
લાવવાનું કામ વૃદ્ધજનોની સલાને સોંઘ્યું.

વૃદ્ધજનોની સલાએ વિચાર કરીને જહેર કર્યું :

‘એઉ વરસનું મહેસૂલ રાજએ લેલું.’

હવે શું થાય ?

રાજએ નાધૂટકે ગયા વરસનું મેહસૂલ રવીકાચું ખરું.

પરંતુ રાજને માટે એ રકમ વાપરવા રાજ તૈયાર
શાનો થાય ?

રાજ લીમહેવે એમાંથી મારગ કાઢ્યો.

એ રકમમાંથી દ્યાળું રાજકુમાર મૂળરાજની મીઠી
ચાદમાં એક મોટું દેવાલય બંધાવ્યું.

રાજ અને પ્રજ સૌ રાજ રાજ થઈ ગયાં.

સૌ લોકો દેવાલયમાં દેવનાં દર્શન કરે અને દ્યાળું
રાજકુમારને લાવથી ચાદ કરે.

વાલિયા લૂંટારાનો જગતનપલટો ૨

વાલિયા લૂંટારાનો જગતનપલટો

ધણું ધણું વરસેા પહેલાંની આ વાત છે.

એક ભયાનક વનમાં એક લૂંટારો રહેતો હતો.

તેનું નામ હતું વાલિયો.

વાલિયા લૂંટારાનો એ જંગલમાં લારે ત્રાસ હતો.

એ વનમાં થઈને પસાર થનાર મુસાઝરને વાલિયો।

લૂંઠી લેતો.

લાગ્યે જ કોઈ પ્રવાસી બચ્યો। હોય.

કોઈ કોઈ વાર વાલિયો મુસાઝરને મારી પણ નાખે.

આસપાસના પ્રદેશમાં વાલિયા લૂંટારાની લારે કૃદક પેસી ગઈ હતી.

દિવસે પણ એ જંગલને રસ્તે કોઈ જવાની હિંમત નકરે.

વાલિયો લૂંટારો સૌને કાળ જેવો કારમો લાગતો હતો.

દિવસે દિવસે એ જંગલ વેરાન બની ગયું.

વનનો રસ્તો ઉજાડ બની ગયો.

એક દિવસ વાલિયો કોઈ મુસાઝરની રાહ લેતો એઠો હતો.

વાલિયો એકલો એકલો વિચારતો હતો :

‘આજે ધણુા ખધા હિવસ થઈ ગયા.

‘પણ કોઈ મુસાફર આ તરફ ફરકતો નથી.

‘લોકોમાં મારી સંજગ ધાક એસી ગઈ છે.

‘મેં પણ કેટલાંય માણસોને લૂંટ્યાં છે.

‘કેટલાંયને ઠાર માર્યાં છે.

‘એટલે હવે લોકો આ તરફ આવતાં ગલરાય જ ને

‘જે આજકાલમાં કોઈ શિકાર નહિ મળે, તો ખીં
કુચાંક જલું પડશો.’

ત્યાં તો હું એક માણસ આવતો હેખાયો.

તેના એક હાથમાં તંખૂરો હતો.

ખીં હાથમાં કરતાળ હતી.

તે હતા નારદ મુનિ.

નારદ મુનિ આનંદસેર લલકારતા હતા :

‘નારાયણ ! નારાયણ !

‘ભજ મન, નારાયણ ! નારાયણ !’

વટેમાર્ગને જેઈને વાલિયો। રાજુ રાજુ થઈ ગયે

‘વાહ ! એક શિકાર મળ્યો ખરો !’

વાલિયો લૂંટારો જારીમાંથી ખહાર ધસી આવ્યે

તેણું જેરથી ત્રાડ પાડી:

‘એય બામણુા, રહેવા હે તાં ગાણ !’

‘મૂકી હે તારો તંખૂરો નીચે.

‘હેખાડ તારી જોળી.

‘જે હોય તે મારી આગળ ધરી હે.

‘નહિ તો તાંતું આવી બન્યું સમજજે !’

નારદ મુનિને શાનો લય ?

તે તો શાંત ઊભા રહ્યા.

પ્રેમાળ નજરે વાલિયા ભાગી જોવા લાગ્યા.

આ વટેમાર્ગને પોતાનાથી જરા પણ ગલરાતો ન
ઝેઠ ને વાલિયો નવાઈ પાડ્યો !

તે મનમાં જોલ્યો :

‘અરે, આ તો કોઈ અજબ માણુસ છે !

‘ભલભલા માણુસો મારી રાડ સાંભળીને થથરી ઉઠે છે.

‘ત્યારે આ તો મારી સામે હસતો હસતો ઝેઠ
રહ્યો છે !’

નારદ મુનિ વાલિયાની છેક પાસે આવીને ઊભા રહ્યા.

વાલિયો લુંટારો જરા ઉધાઈ ગયો.

નારદ મુનિએ મીઠાશથી પૂછ્યું :

‘ભાઈ, તું કોણ છે ?

‘તું શું લુંટારો છે ?

‘માર્ફ, તું આવો પાપી ધંધો શા માટે કરે છે !’

વાલિયો જરા સ્વસ્થ થઈ ને જોલ્યો :

‘હું વાલિયો લુંટારો છું.

‘મારે કુટુંબ છે, માયાપ છે, જૌરી છોકરાં છે.

‘તેમને બધાંને ખવડાવવું પિવડાવવું ઝેઠ એ ને ?

‘હું લુંટવાનો ધંધો ન કરું, તો અમે બધાં ભૂએ જ
મરીએ !’

નારદ સુનિએ કહ્યું :

‘પણ ભાઈ, એ માટે આવું ઘોર પાપ તું શા માટે
કરે છે ?

‘તારાં માખાપ, જૌરીછોકરાં તારા આ લયંકર પાપમાં
ભાગીદાર થશે ખરાં ?’

વાલિયો બોવી ઉડ્યો :

‘થાય જ ને ?

‘હું કંઈ ઓછો ભારા એકલા સારુ આ પાપ કરું છું ?’

નારદ સુનિએ બીજો સવાલ પૂછ્યો :

‘પણ તેં એમને પૂછી લેયું છે ?’

વાલિયો વિચારમાં પડી જઈ બોલ્યો :

વાલિયા લૂંટારાનો જીવનપત્રા

૬

‘ના, તેમને મેં પૂછ્યું તો નથી !

‘મને આવો વિચાર જ આવ્યો ન હતો.

‘આવું પૂછવાની જરૂર શી ?’

નારદ સુનિચે મીડાશથા કહ્યું :

‘ભાઈ, એમ કર. તું ઘેર જઈ ને સૌને એટલું પૂછી
તો આવ.

‘તું પાછો આવે ત્યાં સુધી હું અહીં જ ઉલ્લો રહીશ.’

વાલિયા જેવો ભયંકર લૂંટારો નારદ સુનિના
પ્રલાવથી નરમ પડી ગયો.

તે કહ્યાગરા શિષ્યની માઝક બધાંને પૂછવા ઘર ભણી
દ્વારી ગયો.

તેને તો ખાતરી હતી કે, ઘરનાં બધાં હા પાડશો.
થાડો વખત વહી ગયો.

નારદ સુનિ તેની રાહ જેતા ત્યાં જ ઉલ્લા હતા.

ત્યાં તો તેમણે વાલિયાને આવતો જેયો.

તે નીચું જેતો જેતો, વિચારમાં દૂષેદો, લથડતે
પગલે આવતો હતો.

નારદ સુનિ પાસે આવીને વાલિયો તેમના પગ
આગળ એસી પડયો.

વાલિયો રડમસ અવાજે બોલી જઠયો :

‘મહારાજ, મહારાજ, હવે તમે મને બચાવો !

‘મારાં માખાપ, ઐરીછોકરાં એ બધાં તો ખાવાનાં
જ સગાં છે !

‘મારા પાપમાં કોઈ લાગિયાં નથી !

‘હું એકવો આવડા મોટા પાપની સજ કેમ લોાગવીશા ?’

એમ કહુને વાલિયો લુંટારો રૂસકેરૂસકાં ભરી રડી પડયો.

નારદ મુનિએ તેને હેતથી જાલો કર્યો.

તેના વાંસા પર નારદજી હેતકશર્યો હાથ ફેરવવા લાગ્યા.

નારદ મુનિએ તેને ધરપત આપતાં કહું :

‘લાઈ, આમ અકળાઈ ન જા.

‘જરા શાંત થા.

‘ઘેર શું થયું એ મને કહે ?’

વાલિયો આંખો લુછતો લુછતો બાલયો :

‘મહારાજ, મેં ઘેર જઈને પહેલું મારી માને પૂછ્યું :

‘“મા, મા, હું લુંટ કરીને તને ખવડાવું છું.

‘“તો મારા પાપમાં તું ભાગીદાર ખરી કે નહિ ?”

‘એ સાંલળીને માએ કહું કે,

‘“તારા પાપમાં હું ભાગીદાર શાની ?

‘“કરે તે ભરે, એ કર્મનો કાયદો છે.

‘“અમને તો તું લુંટશાટ કરે છે, એ જરાયે ગમતું નથી !

‘“પણ તું અમારું માને એવો કચાં છે ?”

‘મહારાજ, મારા ધરડા બાપે પણ એવો જ જવાબ આપ્યો !’

નારદ સુનિએ પૂછ્યું :

‘તારી પતનીએ શું કહ્યું ?’

વાલિયો વ્યથા પામતો ઓલ્યો :

‘અરે મહારાજ, એની તો વાત જ જવા હો !

‘મેં જ્યારે તેને પૂછ્યું, ત્યારે તે છણકો કરીને
ઓલી ઉઠી :

‘“વાહ ! પાપ તમે કરો અને પાપનું ક્રણ અમારે
લોગવવાનું !

‘“એહું તે કદ્દી બનતું હશે ?

‘“હું તમને કચાં કહું છું કે, અમારે માટે પાપ
કરો !

‘“તમને મહેનત-મજૂરી કરતાં નોર પડતું હશે.

‘“એટાં લૂંટીને પૈસા લાવતા હશે !

‘“ને કરે તે ભરે !

‘“એમાં અમારે શું ?”’

એમ કહીને વાલિયો લૂંટારો ધુસકે ધુસકે રડી
પડચો.

નારદ સુનિએ તેના વાંસા પર હાથ ફેરવતાં ફેરવતાં
લાવલયાં અવાજો કહ્યું :

‘ભાઈ, ઉઠ. શાંત થા.

— ‘આમ હિંમત ન હાર.’

વાલિયો રડતો રડતો ઓલ્યો :

‘મહારાજ, હવે મારું શું થશે ?

‘મેં ઘણુંખધાં દોર પાપ કર્યાં છે !

‘આજે તમે મારી આંખ ઉઘાડી.

‘હું મોહંદ બની ગયો હતો.

‘મારાં કરેલાં પાપ હું શ્રી રીતે ઘાઠશ !

‘મહારાજ, મારા પર હ્યા કરો !

‘મને મારાં વોર પાપમાંથી બચાવો !

તમે જ મારા તારણુહાર છો.’

નારદ સુનિયે વાલિયાને ધરપત આપતાં કહ્યું :

‘લાઈ, તું આ પીપળાના જાડ નીચે પલાંઠી વાળી-ને એસ.

‘એઠો એઠો “રામ, રામ” એમ સતત જાયા કર.

‘રામનામનો જપ તારાં બધાં પાપ બાળી મૂકશે.

‘હું પાછો આવીશ.

ત્યાં સુધી તું અહીં જ એસી રહેણે.

‘રામનામ જાયા કરણે.’

વાલિયે નારદ સુનિને લક્ષ્મિભાવથી પગે પડચો.

પીપળાના જાડ નીચે એઠો.

આંચો મીંચીને તે ‘રામ, રામ’ જપવા લાગ્યો.

નારદ સુનિ ‘નારાયણ, નારાયણ !’ ઓલતા ઓલતા આગળ ગયા.

આ વાતને ઘણો બધો સમય વહી ગયો.

પીપળાના જાડ નીચે ઊધરનો મોટો રાંડો —

વદ્મીક — બાંજી ગયો હતો.

રાંડાની અંદરથી મંદ અવાજ આવતો હતો :

‘રામ, રામ ! રામ, રામ !’

એવામાં નારદ સુનિ ‘નારાયણ, નારાયણ’ ઓલતા ઓલતા ત્યાં આવ્યા.

રાઙ્ડો જેઈને નારદ સુનિ ઓલી ઓઠ્યા :

‘અહો ! વાલિયાનું તપ ખરેખર અદ્ભુત છે !

‘સાચે જ, માણુસ કેટલોય પાપી હોય,

‘પણ જે તે સાચા હિંદુથી પસ્તાવો કરી,

‘ભગવાનનું શરણું’ લે,

‘તો તે જરૂર પાવન થઈ જય.’

નારદ સુનિ રાઙ્ડો પાસે ગયા.

તે લાવલયા અવાજે ઓલ્યા :

‘હે વાલ્મીકિ સુનિ ! જોડો.’

ત્યાં તો રાઙ્ડો ઝાટી ગયો.

તેમાંથી વાલિયો ધીમેથી બહાર નીકળ્યો.

નારદ સુનિને ભક્તિલાવથી પગે પડ્યો.

વાલિયાના સુખ ઉપર જ્ઞાનનું તેજ છવાયું હતું.

વાલિયો નારદજીનાં ચરણમાં પડી ઓલ્યો :

‘મહારાજ, આપને પ્રતાપે હું પાવન થયો.

‘મારું જીવન ધન્ય ધન્ય થઈ ગયું.

‘આપ પારસમણું રૂપ છો.

‘હું કથીરમાંથી કંચન બની ગયો.’

નારદ સુનિ પ્રેમથી ઓલ્યા :

‘હે વાલ્મીકિ સુનિ ! આ બધો રામનામનો

પ્રતાપ છે.

‘રામનામ પાવનકારી છે.’

એટલું કહુને નારદજુ જરા થોસ્યા.

પછી તે બાલ્યા :

‘હે વાદમીકિ મુનિ ! હવે તમે પવિત્ર બની ગયા છો.

‘રામાયણની કથા હવે તમારે હાથે જ રચાશો.

‘તમારું કલ્યાણ થાયો !’

એમ આર્થીર્વાદ આપીને નારદ મુનિ ચાલ્યા ગયા.

આગળ જતાં વાદમીકિ ઋષિએ રામાયણની કથા

રચી.

આજે પણ તે હિંક ધર્મના મહાન ધર્મબ્રથ તરીકે
પૂજાય છે.

‘શ્રીરામ જ્ય રામ, જ્ય જ્ય રામ !’

સુખતું માપ સત્કર્મ

ચુરોપમાં શ્રીસ દેશ આવેલો છે.

શ્રીસ દેશમાં ઘણું જૂના વૃખતમાં સાત ડાઢ્યા માણુસો
નાણીતા હતા.

એમાં એક હતો સોલન.

એક વાર સોલન લીડિયા નામના રાજ્યમાં ગયો।

હતો.

ત્યાંના રાજ કીસસને તે મળવા ગયો.

કીસસ ભારે ધનવાન હતો.

રાજને પોતાનો અખૂટ ધનલંડાર પરદેશથી આવ-
નાર મહેમાનોને બતાવવાની ખૂબ હેંશ હતી.

તેથી રાજ સોલનને પણ પોતાનો સમૃદ્ધ ધનલંડાર
બતાવવા લઈ ગયો.

એ બધી સમૃદ્ધ બતાવીને રાજએ પૂછ્યું :

‘ઓદો, મારા કરતાં વધારે સુખિયો માણુસ તમે
ઓને કચાંક જેયો છે ખરો ?’

સોલન શાંત અવાજે ઓદ્યો :

‘રાજજી, એથેન્સ પ્રદેશ નજીક એક નાનકડું ગામ છે.

‘એ ગામમાં મેં એક ઘેરૂત જેયો હતો.

‘તે મને ધણો સુખી જણાયો છે.’

સોલનનું આવું ઓલખું સાંલળીને રાજ જરા ઉધાઈ
ગયો !

સોલન તો સાત ડાદ્યા માણુસોમાં એક તરીકે
જાણીતો હતો.

રાજના મનમાં હેંશ હતી કે,

‘સોલન જેવો ખૂબ વિક્રાન માણુસ મારાં વખાણ
કરે તો કેવું સારુ !’

પણ સોલને તો ઠંડું પાણી જ રેણી ભૂક્યું !

એક સામાન્ય ઘેરૂતની વાત કરી.

રાજએ અકળાઈને પૂછ્યું :

‘એ ઘેરૂત પાસે એવું તે શું હતું ?’

સોલન ઓદ્યો :

‘એ એદૂત પાસે નાનકડું એતર, સુરીલ ધર્મપત્ની અને મીઠડાં બચ્ચાંએ હતાં.

‘તે હતો તો ગરીબ.

‘પરંતુ તે મહેનત કરીને કુટુંબનું ગુજરાન ચલાવતો હતો.

‘એક વાર પોતાના દેશનું રક્ષણ કરવા તે લડાઈમાં ગયો.

‘યુદ્ધમાં તે બડાહુરીથી લડ્યો.

‘લડતાં લડતાં તે મરાયો.

‘ગામના સૌ લોકો આજેય તેને વારે વારે યાદું કરે છે.’

રાજાએ જરા અણુગમા સાથે કહ્યું :

‘એમાં શી મોટી નવાઈ?’

‘ઓલો, તમે ખિલે કોઈ સુખી માણુસ જેયો છે. ખરો?’

સોલન શાંતિથી ઓલ્યો :

‘હા જી. મેં એ ભાઈએને જેયા છે.

‘તેમને ધરડાં મા હતાં.

‘માએ મંદિરમાં રોજ વહેલી સવારે જઈને દેવદર્શન કરવાનો નીમ લીધો હતો.

‘એક દિવસ સવારે હીકરાએએ ગાડું જેડવા બળદોની તપાસ કરી.

‘જુએ તો બળદો રાતે કચાંક ચરવા ચાલ્યા ગયા. હતાં.

‘હવે શું કરવું ?

‘માને મંહિરે તો લઈ જવી જ જોઈએ.

‘મળણોને તરત શોધી કાઢવા મુશ્કેલ હતું.

‘હેવદર્શનનો વખત વહી જાય.

‘જુવાન દીકરાઓને ઉપાય શોધતાં વાર કેટલી ?

‘ખને દીકરાઓએ માને ગાડામાં બેસાડી.

‘ગાડાને તેઓ જાતે એંચી ગયા.

‘માએ પ્રસન્ન થઈ ને દીકરાઓને હેતથી આશિષ આપી.

‘ગામલોકો પણ આ જોઈને દીકરાઓને શાખાશી આપવા લાગ્યા.

‘પરંતુ તે જ રાતે એ બંને ભાઈઓ અચાનક અવસાન પામ્યા !

‘એ બંને ભાઈઓને હું સુખી કહું છું :’

છેવટે રાજ કીસસ અકળાઈ ને આવ્યો :

‘તો પછી મારા વિષે તમે શું કહેવા માગો છો ?

‘હું સુખી કહેવાઉં કે નહિ ?’

સોલન સ્વસ્થતાથી આવ્યો :

‘રાજજી, સાંલળો.

‘જ્યાં સુધી માણુસ જીવતો હોય છે.

‘ત્યાં સુધી એ સુખી કહેવાય કે નહિ,

‘એ વિષે અમે બીજ લોકો અભિગ્રાય બાંધતા નથી.

‘હે રાજ, રાજપાટ અને એશાઆરામ કોઈ નાં રહ્યાં છે ?

‘એ તો આજે છે ને કાલે નથી !

‘કઈ ઘડીએ સુખી માણુસ પર લારે હુઃખ આવી પડે એ કહેવાય નહિ.

‘એ હુઃએ અગાઉનાં સધળાં સુખોને ભુલાવી પણ હે.

‘આવુ ન બને એમ કેમ કહેવાય ?’

આ સાંલળીને રાજ કીસસ ચૂપ થઈ ગયો.

સોલનની વાત તેને સાચી લાગી.

॥ ૭ ॥
પારકાને પોતાનો ઘનાવ્યો
॥ ૮ ॥

પારકાને પોતાનો ઘનાવ્યો

સ્વામી રામતીર્થ પહેલી વાર અમેરિકા જઈ રહ્યા

તા.

તે સ્ટીમરમાં સુસાઇડી કરતા હતા.

સાનફ્રાન્સિસ્કો બંદર નજુક આવી રહ્યું હતું.

બધા ઉતારુંએ પોતપોતાનો સામન અડપલેર એકઠો

રવા લાગ્યા.

પરંતુ સ્વામીજ તો ઠંડે પેટે એસી રહ્યા.

સ્ટીમર બંદર પાસે આવીને લાંગરી.

એટલે લોકો જિતરવા માટે અધીરા બની ગયા.

કોઈનાં સગાંવહાલાં બંદરે રાહ જેતાં જિસાં હશે.

કોઈના મિત્રો આવકારવા આવી ગયા હશે.

એમને મળવાની સૌને ઉતાવળ હતી.

એ માટે બધાં તલપાપડ થઈ ગયાં હતાં.

પરંતુ સ્વામીજ તો શાંતિથી એઠા એઠા આ બધે
માશે જેતા હતા.

એવામાં એક અમેરિકન ઉતારુની નજર તેમના પર

ડિ.

‘આ લગવાં કપડાં પહેરેલાં સ્વામીજ કોણું હશે ?

‘તે આમ નિરાંતે કેમ એઠા છે ?
 ‘એમને જિતરવાની કંઈ પડી જ નથી !
 ‘એ કુચાં જવા માગતા હશે ?’
 આવા આવા સવાલો એ લાઈના મનમાં આ
 લાગ્યા.

એ લાઈથી રહેવાયું નહિ.
 એટલે તે સ્વામીજી પાસે ગયો.
 તેણે સ્વામીજીને પૂછ્યું :
 ‘આપ કુચાંથી આવો છો ?’
 ‘આપનો પરિચય ?’
 સ્વામીજી સિમત ફરકાવતા ઓદ્યા :
 ‘હું હિંહુસ્તાનનો ઇકીર છું ?’
 અમેરિકને ખીલે સવાલ પૂછ્યો :
 ‘આપ ખીલ ઉતારુએની માર્ક નીચે જિતા
 કેમ કંઈ ચિંતા કરતા નથી ?’
 ‘આપનો સામાન કુચાં છે ?’
 સ્વામીજીએ લહેરથી જવાબ આપ્યો :
 ‘મારા શરીર પર જે કંઈ છે એ જ મારો સા
 ‘એ વિના મારી પાસે ખીજું કંઈ નથી.’
 પેદ્બા લાઈને આ સાંસળીને નવાઈ લાગી.
 તેણે કુતૂહળતાથી પૂછ્યું :
 ‘ત્યારે આપની પાસે પૈસા-ઘૈસા તો છે ન ?’
 સ્વામીજી નિરાંતે ઓદ્યા :

કાને પોતાનો બનાવ્યો

‘હું પૈસા રાખતો જ નથી.’

પેલા ભાઈને એ સાંસળીને થયું :

‘આ તે કેવો વિચિત્ર માણુસ !

‘પૈસા વગર આ હુનિયામાં ચાલે એમ નથી.

‘એમને કચાંક જલું હશે તે કેમ જશે ?

‘કોઈ મર્દત એમને એછું એસાડનાર છે ?

‘ટિકિટ જેટલા પૈસા તો જેઠું એ જ ને ?’

એ ભાઈને સ્વામીજીમાં રસ પડવા લાગ્યો.

તેણે આગળ પૂછ્યું :

‘તો પછી આપ પૈસા વગર આપનું ગુજરાન શી

તે ચલાવો છો ?’

સ્વામીજીએ સહજ રીતે કહ્યું :

‘અધાને મારા મિત્રો બનાવીને !

‘જ્યારે મને તરસ લાગે છે,

‘ત્યારે પાણીનું ખાલું લઈને મારી પાસે કોઈ ને

ઈ આવી જ પહોંચે છે.

‘ભૂખ લાગે છે,

‘ત્યારે પણ કોઈ ને કોઈ ખાવાનું આપવા તૈયાર હોય !’

પેલા ભાઈએ જાણવા ખાતર પૂછ્યું :

‘અમેરિકામાં આપનો કોઈ મિત્ર છે કે ?’

સ્વામી રામતીશે પેલા અમેરિકન ભાઈના ખલા

ગર હેતથી ઝાથ મૂક્યો.

પછી તે હસતા હસતા બોલ્યા :

‘હા. હું માત્ર એક જ અમેરિકનને અહીં શોધયું
‘અને તે તમે છો !’

અને ખરેખર, એ અન્યાયે। અમેરિકન સ્વામીનું
ચાહક બની ગયો !

એ સ્વામી રામતીર્થને ઉમળકાલેર પોતાને ઘેર
ગયો।

૫

અવલોકન કરવાની ટેવ

એક હતો ઇક્કીર.

તે વનવગડામાંથી પસાર થતો હતો.

એવામાં એક વેપારી તેને સામે મળ્યો.

તે કશાની શોધમાં હોય એમ જણાતું હતું.

ઇક્કીરને જોઈને તે એની પાસે હોડી ગયો.

વેપારીએ આતુરતાથી પૂછ્યું :

‘ઇક્કીરબાબા, તમે આઠલામાં કચાંક જિંટ જતું
છો ?’

ઇક્કીરે જવાબમાં કહ્યું :

‘એ જિંટની જમણી આંખ કૂટેલી છે ?

‘તે ડાઢે પગે ઓડું છે ?

‘તેનો આગદો એક દાંત પડી ગયો। છે ?

‘તેની એક બાજુએ મધ લાદેલું છે ?’

‘ખીલુ બાજુએ ઘડ’ લાહેલા છે ?’

ફરીરના આ સવાલ સાંભળીને વેપારી રાજ થતો
આલી જિંદગો :

‘ફરીરબાબા, એ જ મારું જિંટ !

‘તમે એને કચાં જેયું ?

‘અમે સૌ એને કચારના શોધીએ છીએ.’

ફરીર આવ્યો :

‘પણ મેં તમારું જિંટ જેયું નથી.

‘તો પછી હું તેને કચાંથી બતાવું ?

‘આ દિશા ભણી શોધ કરો.

‘કચાંક ચરતું હશે.’

ફરીરની વાત સાંભળીને વેપારી વિચારમાં પડી ગયે.

વેપારીને મનમાં યયું :

‘નક્કી આ ફરીરે મારા જિંટને જેયું તો છે જ.

‘પણ તેના ઉપરના માલની લાલચે તે મને બતાવવા માગતો નથી.

‘તે એ બધું તરફાવવા માગતો હશે.’

વેપારીએ જરા કડકાઈથી ફરીરને કહ્યું :

‘ડાહ્યા થઈને મારું જિંટ મને આપી હો.

‘તેના ઉપર કીમતી જવેરાત પણ હતુ.

‘તમે બદલામાં કશું માગશો, તો હું ઝુશીથી તમને
આપીશ.

‘જે તમે જિંટ નહિ આપો, તો રાજ પાસે લઈ
જવા પડશો.

‘ઓલો, તમારો શો વિચાર છે ?’

ફક્તિર જરા મૂંઅધિને ઓલ્યો :

‘અરે શોઠળ, હું તમને ખરું જ કહું છું.

‘મેં તમારું ઊંટ જેયું જ નથી.

‘તો પણી તેની ઉપરના જવેરાતની તો વાત જ શી ?

‘આ તો તમે નાહુક ગળે પડો છો !’

ચેલો વેપારી હવે ગુસ્સે થઈ ગયો.

તેના માણુસો આવી ગયા હતા.

તેણું પોતાના માણુસોને કહ્યું :

‘આ ફક્તિરને પકડીને રાજ પાસે લઈ આલો.

‘દ્યાં એ સીધોદાર થઈ જશે.’

ફક્તિરને રાજ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો.

વેપારીએ રાજને બધી વાત કહી.

રાજએ ફક્તિરની જડતી લેવરાવી.

પણ કશું જવેરાત તેની પાસેથી નીકળ્યું નહિ.

હવે શું થાય ?

ફક્તિરે ઊંટનું જે વર્ણન આપ્યું હતું, તે બરોખર જ

હતું.

વેપારીનું ઊંટ એવું જ હતું.

તેથી ફક્તિરે વેપારીનું ઊંટ જેયું નથી, એ વાત તો

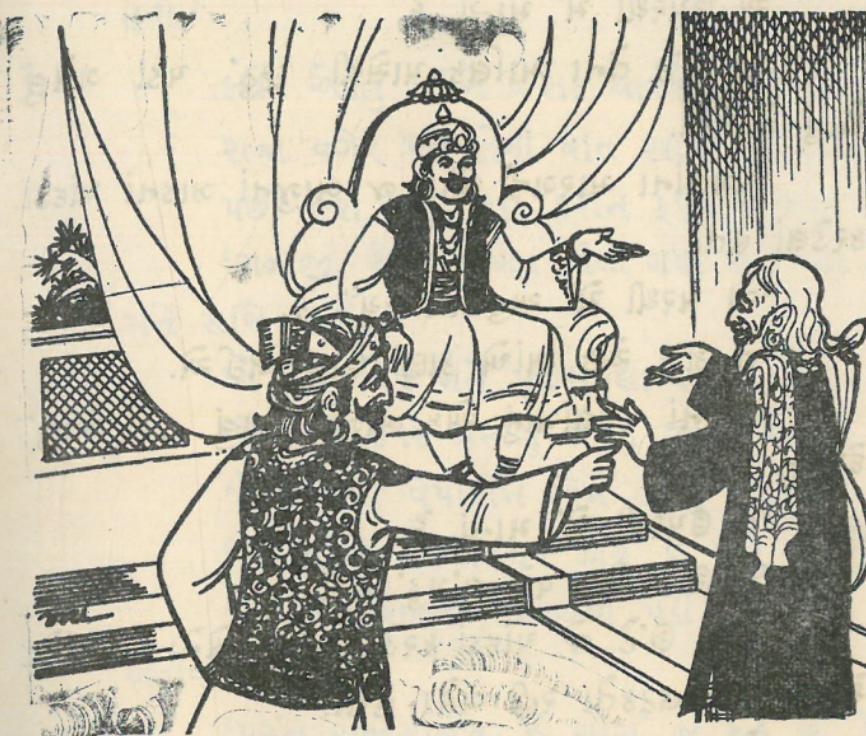
કેમ મનાય ?

ઊંટ ઉપરના જવેરાત વગેરેની લાલચે ફક્તિરે ચ્યાઝસ
તેને કચાંક સંતાડી દીધું હશે.

આમ અનુમાન કરીને રાજએ ફક્તિરને કેદમાં પૂરી

હેવાનો હુકમ કર્યો.

હુકમ સાંભળીને ઇક્કીરે રાજને અરજ કરતાં કહ્યું :

‘રાજજી, મહેરબાની કરીને મારી વાત ધ્યાન દઈને
સાંભળો.

‘ખરેખર, મેં ઊંટને નજરેનજર જેણું નથી.

‘સાચી વાત આમ છે કે,

‘હું વનવગડામાં કેટલાય વરસોથી આમતેમ બધે
કરું છું.

‘મને બધું અવલોકન કરીને જેવાની ટેવ પડી છે.

‘આજે સવારે હું વગડામાં જતો હતો.

‘તે વખતે મેં જમીન ઉપર ઊંટનાં પગલાં પહેલાં

નેયાં.

‘પરંતુ તેની સાથે માણુસનાં પગલાં ન હતાં.
એ ઉપરથી મેં માન્યું કે,
‘તે જિંટ તેના માલિક પાસેથી છૂદું પડી ગયેલું
હોવું જોઈએ.

‘પગલાંના મારગની એક જ બાજુનાં જાડનાં પાંદડાં
કરદેલાં હતાં.

‘એ પરથી મેં અનુમાન કર્યું કે,
‘તે જિંટ એક આંચે કાણું હોવું જોઈએ.
‘જિંટનાં પગલાંમાંનું એક બાજુનું પગલું જરા ઓછું
દેખાતું હતું.

‘તે ઉપરથી મેં માન્યું કે,
‘તે જિંટ એક પગે લંગડું હશે.
‘વળી જિંટે જે પાંદડાં કરદેલાં હતાં, એનો વચ્ચમાંનો
થાડો ભાગ લટકતો રહી ગયો હતો.

‘તે પરથી મેં માન્યું કે,
‘જિંટનો આગલો એક દાંત પડી ગયો હશે.
‘જિંટના મારગની એક બાજુએ ઘડું વેરાયેલા હતાં
બીજું બાજુએ માખીએ બણુબણુતી હતી.
‘તે પરથી મેં એવું અનુમાન કર્યું કે,
‘તે જિંટની એક બાજુએ ઘડું લાદેલા હોવા જોઈએ.
અને બીજું બાજુએ મધ્ય હશે.
‘કોઈ માણુસ જિંટ ઉપર બેઠું હોત, તો ઘડું કુ
મધ્ય નીચે પડવાન હિત,

‘તે ઉપરથી મેં માની લીધું કે, તે જાંટ એકહું તેના માલિક પાસેથી નાસી ગયું.
હશે.’

ફ્રીર એટલું કહીને જરાક થોલ્યો।

રાજ વગેરે પણ તેની વાત રસથી સાંભળતા હતા..

પછી જરા ગળું સાંક કરીને ફ્રીર બોલ્યો। :

‘રાજજી, થાડો વખત વીતી ગયા પછી આ વેપારી
મને સામે મળ્યો।

‘તે જાંટ વિષે મને પૂછવા લાગ્યો।

‘મેં તેને ઉપર પ્રમાણે જાંટનું વર્ણન કહ્યું.

‘તે ઉપરથી વેપારીને એમ લાગ્યું કે,

‘મેં જાંટને નજરોનજર જેયું છે ખરું.

‘પરંતુ જવેરાતની લાલચમાં પડી હું તેને
ખતાવતો નથી.

‘પરંતુ રાજસાહેબ, હું સાચું જ કહું છું કે,
મેં જાંટ જેયું પણ નથી કે સંતાડયું પણ નથી;

ફ્રીરની વાત સાંભળીને રાજને ખાતરી થઈ કે,

ફ્રીરે ખરેખર જાંટ જેયું નથી કે સંતાડયું નથી..

ફ્રીરે જાંટ વિષે જે કહ્યું તે અવલોકન કરવાની ટેવ
ઉપરથી જ કહ્યું હતું.

રાજએ ફ્રીરને છોડી મૂક્યો.

અવલોકન કરવાની તેની ટેવનાં રાજએ વખાણ કર્યો..

વેપારીને પણ મનનું સમાધાન થયું.

તેણે ઇક્કીરની માઝી માગી.
પછી વેપારી પોતાના માણુસો સાથે જાંટની શોધ
કરવા નીકળી પડ્યો.

૬

‘હું પણ વાતો કરતો હતો’

સ્વામી વિવેકાનંદનું ભૂળ નામ શું ?

નરેન્દ્ર.

નરેન્દ્ર શાળામાં લણુતો હતો.

બધા તેને ‘નરેન’ કહુને બોલાવતા.

એક દિવસની વાત છે.

શિક્ષક વર્ગમાં કશું લણુવતા હતા.

તે વખતે નરેન અને તેના ગોઠિયાએ શું કરતા
હતા ?

તેએ બધા અંદરોઅંદર કશી ગુસુપુસ કરતા હતા.

શિક્ષકનું એ તરફ ધ્યાન ગયું.

શિક્ષકે એ બધાને ઓસા કર્યા.

શિક્ષકે પોતે શું લણુવતા હતા તે વિષે સવાલેા
પૂછવા માંડ્યા.

એ વિદ્યાર્થીએનું શિક્ષક લણુવતા હતા તે તરફ
જરાયે ધ્યાન ન હતું.

હવે શું થાય ?

‘હું પણ વાતો કરતો હતો’

૨૬

તેએ કશો જવાબ આપી શક્યા નહિ.

બધા મૂંગા મૂંગા ઊભા રહ્યા.

છેવટે નરેનનો વારો આવ્યો.

શિક્ષકે નરેનને પણ એ વિષે સવાલો પૂછ્યા.

નરેન શિક્ષકે જે સવાલો પૂછ્યા એના ખરોખર જવાબ આપ્યા !

એનું કારણ શું ?

નરેન તો શિક્ષક શું લણું વતા હતા એમાં તેમ જ વિદ્યાર્થીઓની વાતોમાં એમ બંને તરફ ધ્યાન રાખતો હતો.

નરેનના સાચા જવાબો સાંભળીને શિક્ષકે તેને એસી જવા કહ્યું.

બાકીના વિદ્યાર્થીઓને વર્ગમાં ઊભા રહેવાની સજી કરી.

પરંતુ આ શું ?

નરેન પણ ઊભા જ રહ્યો !

એ લોઈને શિક્ષકે પૂછ્યું :

‘અદ્યા નરેન, તેં તો સવાલના જવાબ ખરોખર આપ્યા છે.

‘પછી તું શું કામ ઊભા રહે છે ?

‘એસી જ.’

નરેને અદ્યથી કહ્યું :

‘સાહેખ, વર્ગમાં હું પણ આ બધા સાથે વાતો કરતો હતો.

'માટે મારે પણ તોભા રહેવું જોઈએ.' ૧૬૬

'મારે પણ વાંક હતો જ?' ૧૬૭

એમ કહીને નરેન પેલા વિદ્યાર્થીએની સાથે જોણ
જ રહ્યો.

૭

જિનહાસ શોઠની ડિદારતા

ભગવાન મહાવીરના સમયની આ વાત છે.

મગધ દેશમાં એક શોઠ રહેતા હતા.

તેમનું નામ હતું જિનહાસ.

તે ખૂબ ધનવાન હતા.

મહાવીર સ્વામીના પરમ લક્ષ્ણ હતા.

મગધ દેશમાં તેમની દાતા તરીકે જ્યાતિ હતી.

તે ત્યાંના સમાજના સુખ્ય હતા.

તે સંઘપતિ કહેવાતા.

એ જ દેશમાં એક બીજે માટે વેપારી હતો.

તેનું નામ હતું શાંતનુ.

તે શોઠ જિનહાસ કરતાં ઉંમરમાં નાનો હતો.

શાંતનુ પણ ધર્મપરાયણ હતો.

તેની પત્નીનું નામ હતું કુંઝદેવી.

કુંઝદેવી પણ ધર્મપરાયણ હતી.

સમય જતાં શાંતનુનું ભાગ્યચક્ર કરી ગયું.

તેને વેપારમાં ભારે ઓટ ગઈ.

અધૂરામાં પૂરું દરિયામાં ભારે તેઝાન થયું.

તેનાં બધાં વહ્ણાણ દૂખી ગયાં.

જનમાલની ભારે ખુવારી થઈ.

નેતનેતામાં શાંતનુ કંગાળ બની ગયો.

તેના કપરા દહ્યાડા આવ્યા.

કુદુંબ ભૂણે મરવા લાગ્યું.

આ બૂરી દશા જેઈ ને શાંતનુ હુઃખી હુઃખી થઈ ગયો.

કુંઝહેવી પતિની મૂંઝવણુ જેઈ ને એક દિવસ પતિને
કહે :

‘તમારી પાસે થોડી મૂડી હોય, તો કેવું સાંચું !

‘તમે ઇરીથી વેપાર કરી શકો.’

શાંતનુ હુઃખી અવાને બોલ્યો :

‘તારી વાત ખરી છે.

‘પણ મારા જેવા લિખારીને કોણ નાણું ધીરે એમ
છ ?’

વિચાર કરીને કુંઝહેવીએ ધીરેથી કહું :

‘એક ઉપાય છે.

‘તમે કચાંકથી ચારી કરીને ધન લાવો.

આ સાંભળીને શાંતનુ બોલી ઊઠ્યો :

‘આ તું શું કહે છે ?

‘ચારી કરવી એ તો મોટું પાપ ગણ્યાય.

‘આપણે આજ સુધી ધર્મનું પાલન કર્યું છે.

‘હવે અધર્મ આચરવો એ સાંચું કહેવાય ?’

કુંળુદેવી શાંતિથી ઓલી :

‘મારી વાત તમે ધ્યાન દઈ ને સાંસણો.

‘આપણુ કોઈ નું ધન હડપ કરવું નથી.

‘હુમણું તમને ધનની જડ્ઝર છે.

‘તમે ધન ચોરી લાવો.

‘એમાંથી વેપાર કરો.

‘આગળ જતાં સારી સ્થતિ આવતાં એ માણુસને
વ્યાજ સહિત ધન પાછુ’ વાળી આપણે.

‘વળી ચોરી પણ કોઈ સારા માણુસને ત્યાં કરો.

‘જેથી તે નકામી ભણપોછ ન કરો.

‘આ અંગે ચિચારી જુઓ.’

પત્નીની વાત શાંતનુને બરોખર લાગી.

તે આ બાબતની તક શોધવા લાગ્યો.

એક વાર એ નગરમાં એક મોટા સુનિ પદ્ધાર્યો.

સુનિ મહારાજને ઉપરેશ સાંસળવા નગરના લોકો
આવવા લાગ્યા.

શેડ જિનદાસ તો સંધપતિ હતા.

એટલે તે લક્ષ્મિલાવથી સુનિ મહારાજને ઉપરેશ
સાંસળવા આવતા.

તે પોતાના આસન ઉપર એસતા.

પોતાનું પહેરણુ પાંઘડી વગેરે ઉતારીને બાજુએ મૂકૃતા.

ગળામાંથી રત્નજડિત હાર પણ કાઢીને કપડાં પર
મૂકી હેતા.

પછી આંચો મીંચીને એકધ્યાનથી ધર્મપ્રવચન તે

સાંભળતા.

શાંતનું પણ ધર્મ-પ્રવચન સાંભળવા આવતો.

એક દિવસ તે શેડ જિનદાસની બાજુમાં જ એઠો.

તેની એઈ નજર કીમતી હાર ઉપર પડી.

તેને હાર ચોરવાનું મન થયું.

પણ આવા ધાર્મિક સ્થળે આવું ખરાબ કામ થાય ?

તેના મનમાં લારે ગડમથલ થવા લાગી.

આખરે તેનું મન લોલાયું.

બધા લોકો મુનિશ્રીનું પ્રવચન સાંભળવામાં તહ્વીન હતા.

શાંતનું હાર લઈ ને છાનોમાનો બહાર નીકળી ગયો.

પ્રવચન પૂરું થયું.

શેડ જિનદાસ પહેરણ પહેરવા લાગ્યા.

જુએ તો હાર ન મળો !

અરે, આવા ધાર્મિક સ્થળે પણ ચોર આવ્યો !

શેડ સમતુલા જણવી લીધી.

તેમણે બૂમાખૂમ ન કરી.

શાંતિથી તે ધેર આવવા નીકળ્યા.

રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં તે વિચારવા લાગ્યા :

‘મારી બાજુમાં શાંતનું એઠો હતો.

‘તેણે હારની ચોરી કરી હશે.

‘તે વરચેથી જ જતો રહ્યો હતો.

‘શાંતનું આમ તો ધાર્મિક છે.

‘તે ચારી શા માટે કરે ?

‘જરૂર તે ભારે સુશકેલીમાં હોવો જેઈએ.

‘ખરી રીતે હું સમાજનો સુખ્ય માણુસ ગણ્યાઉં.

‘મારે લોકોનાં સુખફુદુઃખનો ધ્યાલ રાખવો જેઈએ.

‘શાંતનું દશાનું પણ મારે ધ્યાન રાખવું જેઈતું હતું.

‘મારો હાર તેણે ચોરો એ સારું જ થયું.

‘મારે કોઈને આ વાત ન કરવી.

‘તેની બેઅબરૂ કરવામાં સાર શો ?’

શેડ જિનદાસે ઘેર પણ આ વાત કોઈને કહી નહિ.

શાંતનું હાર લઈને ઘેર ગયો..

પત્ની તો અમૂલ્ય હાર જેઈને ચુમકી જ ઊઠી !

ધરમાં પહેલી વાર ચોરીનો માલ આવ્યો !

ધર્મપરાયણ કુંળદેવી બેખાકળી બની ગઈ.

પણ હવે શું થાય ?

ધનની એ લોકેને જરૂર હતી જ.

પણ હવે સવાલ એ આવ્યો. કે, આવો કીમતી હાર
વેચવો કચાં ?

અથવા ગીરવે મૂકવો કચાં ?

એ હાર આગળ જતાં શેડ જિનદાસને પાછો
આપવાનો હતો જ.

એટલે વેચાતો લેનારની પાસેથી એ પાછો મળશે
ખરો ?

વળો ગીરવે મૂકનારને ત્યાંથી એ છોડાવી શકાશે
ખરો ?

‘ऐ हारने वेर राखीने पणु शुं करवे।’

अथी ओळी कंध दरिद्रता टणे?

बंने पतिपत्नी लारे विमासाणुमां पडी गया.

राते ऊँध पणु हराम थर्ध गर्द.

कशो उपाय सूजे नहि.

ऐक दिवसे कुंलुहेवी शांतनुने धीमेथी कहुः

‘तमे आम करो तो।’

‘ऐ हार तमे जिनहास शेठलुने त्यां गीरवे भूक्ते।’

पत्नीनी आवी वाहियात वात सांसणीने शांतनुने

हुसवुं आव्यु.

ते पत्नीनी डेक्की उडावतो ओव्यो।

‘वाह तारी अझल !

‘हुं जे जिनहास शेठने त्यां गीरवे भूक्तवा जउँ,

तो मारी शी वले थाय ?

‘ते मने सीधो जेलमां ज धडेली हे !’

कुंलुहेवी मझम अवाजे ऐली :

‘तमे शेठने ओगभवामां भूल करो छो।

‘हारनी वातने आजे पांच-छ दिवस थर्ध गया.

‘पणु शेठे हुल ऐ बाखतमां कशां पगलां लर्यां

नथी.

‘ऐ उदार दिलना छे.

‘शेठलु जडर तमने मद्दह करशे.’

शांतनुने पत्नीनी वात खरोखर लागी.

ते हिमत लेगी करीने जिनहास शेठनी पेढी ऐ गया.

શેડે એને આવકારતાં કહ્યું :

‘આવો, આવો, લાઈ શાંતનુ !

‘વેપાર-ધંધો કેમ ચાલે છે ?

‘ઓલો, કંઈ કામકાજ !’

શાંતનુ અચકાતો અચકાતો ઓલ્યો :

‘શેડળ, આપ જણતા તો હશો જ.

‘મારો વેપાર-ધંધો પડી ભાંગ્યો છે.

‘શું કરખું કર્શું સૂજતું નથી !

‘કરીને વેપાર માંડવો છે.

‘એટલા માટે જ હું આપની પાસે આવ્યો છું.

‘મારે નાણુંની જરૂર પડી છે.

‘મારી પાસે એક હાર છે.

‘એ ગીરવે મૂકવા માગું છું?’

એમ કહુને ધૂજતા હાથે શાંતનુએ ચેલો હાર શેડ

જિનદાસના હાથમાં મૂકચો.

તેને મનમાં બીક હતી કે,

‘હાર જેઈને શેડ રાતાપીળા થઈ જશે !

‘મને પકડાવી દ્વારા !’

પણ શેડલુ તો હારને જેઈને યોદ્યા :

‘અદ્યા શાંતનુ, આ હાર ગીરવે મૂકવાની શી જરૂર

છ !

‘તારે જેઈએ એટલાં નાણું ખુશીથી લઈ જા.

‘હિંમતથી વેપાર શરૂ કર.

‘તને જરૂર લગવાન સહાય કરશો.’

શેડનું આખું ઉદાર વર્તન જેઈને શાંતનુનો જીવ
છેડા એડા.

તે યોદ્યો :

‘શેડલુ, મારે આમ નાણું ન જેઈએ.

‘હાર ગીરવે રાખો, તો જ નાણું લઉં.

‘સારા દિવસો આવતાં હું હાર છોડાવી જઈશા.’

શેડે આનાકાની કર્યા વિના હાર ગીરવે રાખ્યો.

હારની કિંમત કરતાં વધારે નાણું આપ્યાં.

વખત જતાં શાંતનુ વેપારમાં ખૂબ કમાયો.

તેની પાસે સારી મૂડી લેગી થઈ.

એટલે કુંઝદેવીએ પતિને કહ્યું :

‘આપણી પાસે હવે કશાની કમી નથી.
 ‘હવે તમે જલદી જઈને શેડ જિનદાસને લીધેલાં
 નાણાં વ્યાજ સાથે પરત કરી આવો.
 ‘ધીજુ એક વાત મારી સાંભળો.
 ‘શેડજુને હારની વાત પણ કહા દેલે.
 ‘એમની માર્ગ માગજો.’
 શાંતનુ ઇપિયાની થેલી લઈને શેડજ પાસે ગયા.
 શેડ ખૂબ ભાવથી તેને પોતાની પાસે હેસાડચો.
 ખખર-અંતર પૂછ્યા.
 શાંતનુએ ઇપિયાની થેલી શેડજ આગળ ધરીને કહું:
 ‘શેડજ, આપની કૃપાથી વેપારમાં મને સારી કમાણી
 થઈ છે.
 ‘આપે આપેલી રકમ વ્યાજ સાથે હું પરત કરું છું.
 ‘આપનો હું ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું?’
 શેડજુએ નાણાં લઈને તિનેરીમાંથી પેલો હાર
 કાઢ્યો.
 શેડજ શાંતનુને એ હાર પાછો આપવા લાગ્યા.
 શાંતનુ ગળગળા અવાજે ઓલી ઉડચો:
 ‘શેડજ, મને વધારે શરમાવો નહિ !
 ‘એ હાર તો આપનો ન છે.
 ‘મેં એ ચારો હતો।
 ‘એની મને ખૂબ શરમ આવે છે.
 ‘આપે મને વોાર પાપમાંથી બચાવી લીધો છે.
 ‘આપે બે દયા કરીને મને માર્ગ ન કરો હોત, તો

આજે મારું શું થાત?

‘આપ તો મારા તારણુહાર છો.’

શેઠ જિનદાસ પ્રેમથી એટ્યા:

‘લાઈ, એમાં મારો પણ હોષ છે.

‘હું આપણા સમાજનો સંધપતિ છું.

‘મારે સૌનું ધ્યાન રાખવું જોઈ એ.

‘તમારી સુરક્ષાલીનો જે મેં પહેલાંથી જ્યાલ કર્યો

હોત,

‘તો તમારે નાધૂટકે ચારી કરવી ન પડત.

‘હુંવે જે થઈ ગયું તે થઈ ગયું.

‘આ હાર મારા તરફથી લેટર્ડપે સ્વીકારો.

‘ભગવાનનું રમરણ કરને અને ધર્મમય જીવન જીવને.’

શાંતનુ જિનદાસ શેઠનાં ચરણમાં ઢળી પડ્યો.

જિનદાસ શેઠ શાંતનુને હેતથી લેટચા.

હુંવે અને શાંતનુ ઘેર ગયો.

૮

હરણુંએનું વચનપાલન

એક મોદું જંગલ હતું.

એ જંગલમાં એક સુંદર તળાવ હતું.

એ તળાવને કિનારે એક બીલીનું આડ હતું.

આડ નીચે શિવલિંગ હતું.

તળાવથી થોડે હુર કેટલાંક હરણું રહેતાં હતાં.
 એ હરણું રોજ સવારે તળાવ પર આવે.
 તળાવમાં સ્નાન કરે.
 મહાદેવનાં દર્શન કરે.
 પછી ખીલીના જાડ નીચે આરામ કરે.
 સાંજે હરણું આસપાસ ચરીને પાછાં તળાવ પર
 આવે.

નિરાંતે પાણી પીએ.
 મહાદેવનાં દર્શન કરે.
 પછી પોતાના રહેઠાણુ પર જાય.
 બાળભદ્રચાંને મળી શાંતિથી સૂઈ જાય.
 આ તેમનો હરરૈજનો કમ હતો.
 એક દિવસ સાંજનો વખત હતો.
 એ તળાવ પાસે એક પારધી આવ્યો.
 તે આખો દિવસ શિકાર માટે જગતમાં આમતેમ
 જાયો. હતો.

પરંતુ તેને શિકાર મળ્યો. ન હતો.
 તે સાવ નિરાશ થઈ ગયો.
 તેને કકડીને ભૂખ લાગી હતી.
 પરંતુ તેને પોતાનાં બાળભદ્રચાંની ભૂખ વધારે
 સતાવતી હતી.

ઘેર બાળભદ્રચાં મણુ ભૂખ્યાં થયાં હતાં.
 પારધીની તેઓ આતુરતાથી રાહ નેતાં હતાં.
 હવે શું થાય ?

પારધી શિકાર લીધા વિના ઘેર શી રીતે જાય ?
 તે શું માં બતાવે ?
 તે ખીલીના આડ પર ચડયો.
 તેને મનમાં એમ કે,
 સાંજને સમે કોઈ પ્રાણી પાણી પીવા તળાવે આવશે.
 એટલે સહેલાદ્યથી શિકાર મળી જશે.
 શિકારને જેવા માટે પારધીએ સામેની ડાળ પરનાં
 અલીપત્ર તોડી તોડીને નીચે નાખ્યાં.
 એ ખીલીપત્ર શિવલિંગ પર પડવા લાગ્યાં.
 રાત પડી.
 પારધીએ કોઈના પાણી પીવાનો અવાજ સાંભળ્યો.
 જુઓ તો એચાર હરણું !
 પારધી શિકાર કરવા તૈયાર થયો.
 તેણે ધનુષ પર બાણ ચડાવ્યું.
 ત્યાં તો હરણુંની નજર પારધી પર પડી.
 એટલે હરણું સાંદ પાડીને મોલી ઊઠ્યાં ;
 ‘પારધીભાઈ, પારધીલાઈ, થોલો થોલો !’
 ‘બાણ મારશો મા !’
 ‘અમને ભલે મારી નાખને.
 ‘પણ અમારી એક વિનંતી જરા સાંભળ.
 ‘અમારે ઘેર અમારાં બાળખચ્ચાં છે.
 ‘એમને એક વાર મળી આવવા હે.
 ‘સવાર થતાં અમે તારી પાસે હાજર થઈ જઈશું.
 ‘પછી તું અમને ઝુશીથી મારી નાખને?’

આ સાંલળીને પારધી ખડખડાઈ હસી પડ્યો.
 તે હસતો હસતો એટ્યો :
 'વાહ રે વાહ ! મને મૂરખ સમજ્યો। કે શુ ?
 'તમને એક વાર જવા દઉં.
 'પછી તમે પાછાં આવો ખરાં !
 'તમને બાળખચાં છે.
 'મને પણ બાળખચાં છે.
 'તેઓ બધાં ઘેર ભૂષે ટળવળતાં હશે.
 'હું કંઈ સાધુ-બાધુ નથી.
 'અમે તો રહ્યા ધાતકી પારધી !
 'અમને વળી દ્યા કેવી ?
 હરણાં આંખમાં આંસુ સાથે કરગરી ઊઠચાં :
 'અરે લાઈ. અમે વચનલંગ ન કરીએ.
 'એટલો વિશ્વાસ અમારા પર રાએ.
 'આ તો લગવાન મહાદેવજીનું પવિત્ર સ્થાનક છે.
 'અમે મહાદેવજીનાં લક્તા છીએ.
 'અમને વચન કરતાં જિંહાંની વધારે વહાલી નથી.'
 પારધીએ અણુણુ રીતે શિવલિંગ પર ગાધીલીપત્ર
 તોડીને નાખ્યાં હતાં.

એના સુશેષ લેખે તેનામાં કંઈક દ્યા પેઢા થઈ.
 દ્યાહીન પારધી દ્યામય બન્યો.
 તેણે ગંભીર બની જઈ કહું :
 'ભલે, તમારા પર એટલો વિશ્વાસ મૂડું.
 'તમારાં બાળખચાંને મળવા જુશીથી જાએ.

‘પણ જેણે, આપેલું વચ્ચન પાળણે.

‘સવાર થતાં અહીં આવી જણે.

‘હું આ જાડ નીચે તમારી રાહ જોઈશા.’

હરણું અહોભાવથી પારધી ભણી જોઈ રહ્યાં.

તેઓ ગફગણ કંઠે બોલ્યાં :

‘સાઈ, તમારે ખૂબ ખૂબ આભાર !

‘અમે વચ્ચન જરૂર પાળીશું.

‘અમે સવારે વહેલાં વહેલાં આવી જઈશું.’

એમ કહીને હરણું રહેઠાણ ભણી હાડી ગયાં.

આ બાજુ પારધી જાડ પર આખી રાત બેસી રહ્યો..

સમય પસાર કરવા તે ખીલીપત્ર તોડી તોડીને નીચે

નાખતો રહ્યો.

પેલાં હરણું ઘેર ગયાં.

બાળખચ્ચાંને ખૂબ હેતથી લેટચાં.

પેતાનાં શીંગડાંથી ખચ્ચાંને ખંજવાજ્યાં—પંપાજ્યાં.

છેક નાનાં બાળુડાંએને તો હરણુંએ ધરાઈ ધરાઈ
ચાટી લીધાં.

સવારે હરણું મોતને લેટવાનાં હતાં.

દિલમાં એનું ભારે કારમું હુઃખ હતું.

પણ આ છેલ્લી તક મળી એ જવા શા માટે
હેવી ?

એક પળ પણ તેમને મન ખૂબ અમૂલ્ય હતી.

તેઓ બાળખચ્ચાં પર અમાપ હેત ઢાલવવા લાગ્યાં..

આ જેઈ ને મોટેરાં હરણું એને ખૂબ નવાઈ લાગી !
આવી તે ઘેલછા હોતી હશે ?

એ બધાંએ પેલાં હરણું ને એનું કારણ પૂછ્યું.
પેલાં હરણું રોઈ પડ્યાં.

તેમણે એ સૌને માંડીને વાત કહી.

બધાં હરણું આ સાંભળીને શોકમાં દૂષી ગયાં.
ઘડીલર સોપો પડી ગયો.

પછી ગળું ખંખારીને એ બધાં હરણું બોલ્યાં :

‘તમે આપેલું વચ્ચેન પાળવા તૈયાર થયાં છો, એ
કંઈ જેવી તેવી વાત નથી.

‘સામે ચાલીને મોતને લેટવા જવું એ તો મહાન
સમર્પણ છે.

‘ચાલો, અમે પણ સાથે આવીએ.

‘બાંધવોને પડ્યે હુઃખની વેળાએ જિલા રહેવું, એ
અનેરો લહાવો છે.’

બાળભર્યાં પણ એ સાંભળીને જોલી જાડ્યાં :

‘અમે પણ સાથે આવીએ.

‘અમને પણ લહાવો કુંટવા હો.’

પછી તો હરણું એનું આખું ટોળું તળાવને કાંઠે
જવા નીકળી પડ્યું.

‘જ્ય મહાદેવ ! જ્ય મહાદેવ !’ જોલતાં જોલતાં
તેએ હર્ષઘેલાં થઈ આગળ વધ્યાં.

જણે આનંદનો એચ્છવ !

‘આજની ઘડી રજિયામણી !’

પરોદિયાનો સમય થયો।

પારધીએ આડ પરથી જેયું.

ધૂળના ગોટેગોટા ઊડતા તેણે જેયા.

તે ભારે વિમાસણુમાં પડી ગયો !

ત્યાં તો હરણાંના મોટા ટોળાને તળાવ ભાણી આવતું જેયું.

આગળ પેલાં હરણાં ચાલી રહ્યાં હતાં.

પેલાં હરણાં બીલીના આડ પાસે આવીને ઊભાં.

પારધી આડ પરથી નીચે ઊત્યો.

પેલાં હરણાં છોટ્યાં :

‘પારધીલાઈ, આપેલા વચન પ્રમાણે અમે હાજર થઈ ગયાં છીએ.

‘હુવે તમે ખુશીથી અમારો વધ કરો.

‘અમે તૈયાર છીએ.’

ત્યાં તો બીજાં હરણાંએ પણ ચાલી ઊઠ્યાં :

‘અમે પણ તૈયાર છીએ.

‘તમારા કુદુંબ માટે અમારો પણ ખુશીથી વધ કરો.’

બધાં બચ્ચાંએ પણ ચાલી ઊઠ્યાં :

‘અમે પણ તૈયાર છીએ.’

પારધી તો આ બાંધું સાંકળીને ખૂબ ખૂબ મૂંઝાઈ ગયો !

આખી રાત જગીને પારધીએ મહાદેવજીના શિવ-
લિંગ ઉપર બીલીપત્ર અણુઅણુપણે નાખ્યાં હતાં.

વળી તેણે આખો દિવસ કશું ખાંધું પણ ન હતું.

આમ એવડું પુણ્ય અનાયાસે લેગું થયું :
 ઉપવાસ અને જગરણ.
 પારધી દાનવ ભરી જાણે દેવ થઈ ગયો।
 પારધી એકદમ પેલાં હરણાંએને પગે પડ્યો !
 એ પગને માણુસ ચાર પગાળાં પશુને પગે પડ્યો !

તે જ વેળાએ આકાશમાંથી પુષ્પ-વૃષ્ટિ થઈ.
 લગવાન શંકરના ધામ કેલાસમાંથી મોટું વિમાન
 જિતરી આવ્યું.
 પારધીને અને હરણાંને વિમાનમાં બેસાડવામાં આવ્યાં.
 વિમાન કેલાસ ભણી જાડી ગયું.
 અધે જયજયકાર થઈ ગયો।

તે પુષ્ય દિવસ હતો માધ માસની અંધારિયાની
ચૌદસની રાત.

આજે પણ એ પવિત્ર દિવસ મહાશિવરાત્રી તરીકે
ઉજવાય છે.

એ પારધી અને હરણુંને આકાશમાં અમર સ્થાન
આપવામાં આવ્યું છે.

રાતે આકાશ-દર્શન કરનો.

પારધી અને હરણુંના તારા શોધી કાઢનો.

એ જેઠ ને તમને થઈ આવશે :

ધન્ય પારધી ! ધન્ય હરણું !